

(נקבעה בתקדים המקרה דן לצחק נספח ה' לעתירה).

סעיף 35 לחוק הביטוח הלאומי קובע, כי תאונת עבודה במבוטח שכיר הינה: "תאונה שארעה תוך כדי עבודתו ועקב עבודתו אצל מעבידו".

79⁰
=

סעיף 39 לחוק הביטוח הלאומי שכותרתו חזקת הטיבתיות קובע כדלהלן:

"תאונה שארעה לעובד תוך כדי העבודה, רואים כתאונה שארעה גם עקב העבודה, אם לא הוכח ההיפך: (להלן: רישת סעיף 39).

83⁰
=

אולם, תאונה שאינה תוצאה של גורמים חיצוניים הנראים לעין, בין שארעה לעובד שכיר, ובין לעובד עצמאי, אין רואים אותה כתאונת עבודה, אם הוכח כי השפעת העבודה על ארוע התאונה, היתה פחותה בהרבה מהשפעת גורמים אחרים." (להלן: סיפת סעיף 39).

יודגש כי, המאמץ המיוחד עצמו, כפי שנוכחים בעליל מקריאת הסעיף, אינו נזכר בלשון סעיף 39 לחוק הביטוח הלאומי, והלכה זו התפתחה רק על מנת לסייע לקבוע קשר סיבתי משפטי בין העבודה לבין התאונה.

5. התעלמות בליה הדין הארצי
מנטל השכנוע ונטל ההוכחה, ונטל הבאת ראשית הראיה

בדבר היות התאונה שהתרחשה תוך העבודה גם עקב העבודה

5.1 הלכה פסוקה, מקדמת דנא, כי סעיף 39 הנ"ל, מטיל את נטל השכנוע על המוסד לביטוח לאומי, הן ברישא והן בסיפא. וההנמקה: הסיפא של הסעיף, אינה קובעת שהחזקה ברישא אינה חלה על "תאונה שאינה תוצאה של גורמים חיצוניים הנראים לעין". הסיפא קובעת שבתאונה כאמור, אין על המוסד לביטוח לאומי להוכיח את ה"היפך". ומספיק שיוכיח כי השפעת העבודה על ארוע התאונה, היתה פחותה בהרבה מגורמים אחרים.

דב"ע לו/0-166 אשכנזי נ' המוסד לביטוח לאומי, פד"ע ג' 47, 59.

דב"ע מט/0-199 להודית ורד נ' המוסד לביטוח לאומי, פד"ע כ"א 191, 180. פסק הדין מצ"ב כנספח ו' לעתירה (להלן: פסק דין יהודית ורד).

5.2 נטל ראשית הראיה מוטל על המבוטח (להבדיל מנטל הבאת הראיות כולו, ונטל השכנוע כולו).

במלים אחרות, על המבוטח מוטל להביא "ראשית ראיה" שארע בעבודה, ארוע שניתן לראותו כקשור סיבתית לבוא האוטם. הווה אומר, ארוע חריג "המסביר" את בוא האוטם במועד זה ולא אחר.

דב"ע מז/0-139 דן יצחק נ' המוסד לביטוח לאומי פד"ע יח' 315, 331 (להלן: הלכת דן יצחק)
מצ"ב פסק הדין הנ"ל כנספח ה' לעתירה - בתוספת פסק הדין הסופי בפד"ע יח' 414.

פסק דין זה מצורף מאחר, והוא סווג כתקדים מנחה גם על ידי המשיב מט' 1 עצמו. (ראה עמוד 3 לפסק הדין).

משהביא המבוטח ראשית ראיה בנדון, נטל ההוכחה ונטל השכנוע, עוברים למוסד לביטוח לאומי להוכיח, שהארוע החריג לא תרם לבוא האוטם במועד זה.

היה והמוסד לביטוח לאומי לא עמד בנטל ההוכחה, תוכרז התאונה כתאונה עבודה, על סמך ראשית הראיה שהציג המבוטח.

5.3 טענת נטל הראייה הועלתה על ידי העותר בסעיף 4 ג' להודעת הערעור (ראה נספח ב') אולם לא זכתה להתיחסות ולישום על ידי המשיב מס' 1. העותר יטען, כי הציג ראשית ראייה, לקיומו של קשר סיבתי בין העבודה (הרמת משא כבד) לבין התקף אוטם שריר הלב בעתוי שהופיע (חצי שעה לאחר מכן). יודגש כי מטמא שבין השיטין, שבית הדין הארצי לעבודה אף סבר כי נטל השכנוע מוטל על העותר.

ראה פרוטוקול הדיון בערעור, המצ"ב כנספח ז' לעתירה.

סגן הנשיא: "העדר חקירה נגדית של המצהיר (בנקודה שהועלתה על ידי ב"כ המוסד לביטוח לאומי, ד.א. ד.לרר). מה עם זה? ... סגן הנשיא: למה לא חקרו אם העובדה לא מתאימה!? ברקיסמן (ב"כ המוסד לביטוח לאומי). "לא אומר כלום על התצהיר, זה מוטל על התובע לברר את התמיהה"...

תשובה זו של ב"כ המשיב מס' 2 ניתנה לאחר שב"כ העותר העלה בכתב ובעל פה את טענת נטל השכנוע, ואת הטענה שהעותר לא נחקר נגדית בנקודות השנויות במחלוקת.

באשר לעובדות השנויות במחלוקת, לגופו של עניין, ראה פירוט בחלק העובדתי.

יש להטעים, כי הלכה מיוסדת היא מימים ימימה, כי אף אם נטל השכנוע היה מוטל על העותר, משלא נחקר נגדית העותר בנקודות השנויות במחלוקת, אזי יתקבל תצהיר העותר ועדותו בפני בית המשפט האזורי כראיות לאמיתות דבריו.

לא זו אף זו, לא די להצביע על שורה של תמיהות אפילו רבות, כדי לשכנע את השופט היושב בערעור כי בית הדין קמא טעה. יש להצביע על עובדות המראות בעליל וללא כל ספק שבית הדין קמא, טעה.

(אסמכתא: פסק דין מגן נ' בכר, ראה, ציטוט בסעיף 2.1. לעתירה).

6. הכרה בהתקף לב כתאונה הקשורה סיבתית לעבודה (תאונת עבודה)

העקרון המנחה, בפרשנות סעיף 39 הנ"ל הינו, כי בשלילת גמלאות באותם מקרים שהתקף הלב קשור בעבודה, תהא התכחשות לרצון המחוקק.

דב"ע ל"א/0-166 אשכנזי נ' המוסד לביטוח לאומי פד"ע ג' 52, 47.

ואמנם רבים מאוד המקרים שהתקף לב הוכר כתאונה עבודה. ראה למשל, הלכת דן יצחק (נספח ה' לעתירה), ופרשת יהודית ורד, בה בית המשפט הכיר בקשר סיבתי, על אף שהמומחה הרפואי שלל מכל וכל איזשהו קשר סיבתי. (ראה נספח ו' לעתירה). וכן ראה שלושה פסקי דין עקרוניים נוספים לענייננו:

דב"ע מח/0-96 הורנשטיין נ' המוסד לביטוח לאומי, פד"ע כ' 244 (מצ"ב כנספח ה' לעתירה) להלן: פסק הדין הורנשטיין.

דב"ע מח/0-175 עזבון המנוח שלמה חוטר נ' המוסד לביטוח לאומי, פד"ע כ' 303. (מצ"ב כנספח ט' לעתירה). להלן: פסק דין שלמה חוטר.

וכן דב"ע מט/0-15 יוסף לוי נ' המוסד לביטוח לאומי, פד"ע כ' 449. (מצ"ב כנספח י' לעתירה) להלן: פסק דין יוסף לוי.

בהמשך טעיפיים 9.6.1 ו-9.6.2 לעתירה נשורה אף את נסיבותיהם העובדתיות של פסקי דין אלו לנסיבות העובדתיות של העותר, ונגיע למסקנה

שיש לקבוע אמות מידה שוות לבחינת קשר סיבתי משפטי לעומת קשר סיבתי רפואי, על מנת להכיר בהתקף אוטם שריר הלב כתאונת עבודה.

7. מאמץ מיוחד לעומת בריאותו של המבוטח ולא לעומת עבודתו היומיומית

מבחן המאמץ המיוחד, יש להשוות לעומת היכולת של העובד לשאת את המאמץ לפי בריאותו ואישיותו של העובד, בעת הארוע בעבודה. אין להשוות את המאמץ המיוחד למאמץ בעבודתו הרגילה של העובד.

א. טעות בית הדין הארצי בהשוואה למאמץ בעבודה יומיומית (טעות משפטית מהותית).

7.1 טעה בית הדין הארצי לעבודה משהשתית את פסק דינו, על כך שאין המאמץ שהתאמץ העותר מיוחד לעומת עבודתו הרגילה.

ראה עמוד 3 לפסק דינו של המש"ב מס' 1 בו צויין כי:
"העבודה בוצעה באותו מקום שבו עבד המערער מידי יום... הרמת חבילה כבדה הינה חלק מעבודתו הרגילה היומיומית של המערער."

מספר הערות יש להעיר לגופה של קביעה זו בטרם נוכיח משפטית, את ההנחה המוטעית שביסוד קביעה זו.

ההערות, לגופה של הקביעה, יצביעו כי אף לחלופין, באם ההלכה הנכונה שיאמץ בג"צ הינה, כי יש להשוות מאמץ מיוחד לעבודה הרגילה, גם אז הקביעה כי במקרה הנדון כי המאמץ אינו מיוחד לעומת העבודה הרגילה, בטעות מילולית יסודה.

ראשית, אם בית הדין הארצי מקבל את העובדה שהחבילה הייתה כבדה במיוחד, אזי ודאי שלגופו של ענין, הייתה החבילה כבדה במיוחד לעומת חבילות כבדות אחרות שנשא המערער במקום עבודתו. (ואין רלבנטיות לכך שהעבודה בוצעה באותו מקום עבודה). מכאן, על פני הדברים קיימת טעות סאוסולוגית, וטעירה מהותית חד משמעית.

"יתכן שבית הדין הארצי עצמו היה מודע לכך, ולכן לאחר שציון את המילה כבדה השמיט את המילה "במיוחד" בסופת פסק דינו, בלא כל הנמקה עניינית. (ראה בעמוד 3 לעיל לפסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בנספח א' לעתירה, שורה שלישית, שם לפני הסוף).

שנית, בית הדין הארצי (במקום אחר בפסק דינו, בעמוד 3 למעלה) פסק כי בית הדין האזורי לכאורה, הוא שקבע כי המאמץ היה רגיל, ולא הוא. העותר יגע ולא מצא בפסק דינו של בית הדין האזורי (המצ"ב להודעת הערער נספח ג' לעתירה) זכר לקביעה שכזו.

ההליך הוא הנכון, בית הדין האזורי שמע את העדים והתרשם מהם, שהחבילה היתה כבדה במיוחד, וכך אכן קבע את העובדות בפסק דינו. ראה נספח (ג) (ב) לעתירה.

והדעת נותנת, שהרמת חבילה כבדה במיוחד, מהווה מאמץ מיוחד, גם לעומת עבודתו היומיומית ואם לא כן, אין צורך בציון המילה מיוחד, בסמוך למילה כבדה.

שלישית, אם סבר המוסד לביטוח לאומי כי אין מדובר במאמץ מיוחד (כבדה במיוחד) היה עליו לסתור זאת בחקירה נגדית ולא עשה כן.

רביעית, המוסד לביטוח לאומי ניסה לטעון העדר מאמץ מיוחד בדיון על מינוי המומחה הרפואי, אולם טענה זו נדחתה במפורש על ידי בית הדין האזורי לעבודה, בהחלטת הביניים. (ראה מסמך בנספח ב', להודעת הערעור המצורפת לעתירה כנספח ג').

בית הדין האזורי לעבודה הוא ששמע את העדים והתרשם שהמאמץ (עובדתית) היה מיוחד, לכן אם המוסד לביטוח לאומי היה מעוניין לערער על כך, ולגרום להתערבות החריגה בעובדות היה עליו, קודם כל להגיש ערעור שכנגד.

משלא עשה כן, אין רגלים לסיעונו כיום הערעור. ואומנם ב"כ העותר התנגד לכך, וטען לשנוי חזית, אך התנגדותו לא התקבלה. (ראה עמוד 2 לפרוטוקול הדיון בערעור - נספח ז' לעתירה).

מסקנה - הקביעה של העדר מאמץ מיוחד לעומת עבודתו הרגילה של העותר מוסעית לגופו של ענין, מאחר ומתבססת על ניתוח והבנה מוסעיים של פסק הדין של הערכאה דלמטה.

7.2 מכל מקום, כאמור לעיל, היה על בית הדין הארצי לעבודה להשוות את מיוחדותו של המאמץ, לבריאותו של המבוטח הסוביכטיבית, כפי שהיתה בעת הארוע.

השאלה ששומה היה עליו לשאול - האם מאמץ מסוג זה שארע בעבודה עלול היה ל ר ו נ למבוטח כפי שהוא, ל ה ח ש ת התקף אוטם שריר הלב ב מ ו ע ד שבא. בבחינת הקש ש ש ב ר א ת ג ב הגמל.

והאסמכתאות: הלכת דן יצחק פד"ע ל"ח, 330, 414, מול האות א'.

דב"ע לא/0-17 המוסד לביטוח לאומי נ' הרשקובניץ פד"ע ב'. 177, 180.

דב"ע מט/0-15 יוסף לוי נ' המוסד לביטוח לאומי, פד"ע כ' 440, 442.

בפסקי דין מנחים אלו נקבע במפורש, על מנת להקל על המבוטח. ההלכה היא

ו ה ט ע מ י ם ל כ ך ה ם כ ד ל ה ל ן :

א. הרקע הפתולוגי שקיים בכל מי שלקה בהתקף אוטם שריר הלב.

אחד הטעמים לדחית מבחן הסיכון האישי, הינה הידיעה השלפוטית של בית הדין הארצי לעבודה, כי ההשקפה הרפואית השלטת בעולם הרפואה היום, ולפיה נקבע הדין היא, שעצם בוא אוטם שריר הלב, מעיד על מערכת קורונרית פגומה (טרשת).

ראה פסק דין עזבון שלמה חוטר (נספח ט' לעתירה) בעמ' 305, בהמשך אותו עמוד צוטטה הלכת דן יצחק בה נקבע כי:

"קיומה של טרשת העורקים אינה שוללת את השפעת העבודה כגורם לאוטם, אלא שהשפעת העבודה גרמה לאוטם, דוקא בגלל מצב בריאותו הסובייקטיבי של הנפגע." (הלכת דן יצחק בע"מ 324).

יתרה מזאת נפסק בדן יצחק עמוד 413:

"אוטם שריר לב ללא נתונים קודמים של עבר רפואי המהווה רקע להתפתחותו, אינו מגיע כלל! שכן אליבא דכל הרופאים, מצב פתולוגי בגופו של המבוטח מהווה לא רק הרקע, כי אם גם ה-
Causa sine qua non להתהוות אוטם שריר הלב".

כלומר, מחד, רקע של סיכון אישי (רקע קונסטיטוציונלי) הינו תנאי, שבלעדיו אין באוטם שריר הלב.

ומאידך, אדם הלוקה בטרשת העורקים הכליליים, יכול להגיע לגיל שיבה ללא האוטם.

אסמכתא: דב"ע מ"ו, 0-35 נפתלי שטיינר נ' המוסד לביטוח לאומי פד"ע י"ח 366, 369.

ב. עקרון היסוד המשפטי לבדיקת קשר סיבתי - עקרון הגולגולת הדקה

בדב"ע לא/0-17 המוסד לביטוח לאומי נ' הרשקוביץ פד"ע ב' 177, 179, נקבע כי:

"הסיבתיות המשפטית (להבדיל מן הסיבתיות הרפואית) מושתתת על עקרון היסוד הידוע בדיני הנזיקין, שאין למזיק זכות לדגם מושלם (של אדם) שבו יפגע. בדומה, בתחום הפיצויים לעובדים (שנפגעו בעבודה) מקבל המעביד את עובדו כפי שהוא."

ג. דוגמת המפתח, באשר לאדם המהלך כל חייו על פי התהום

הדוגמא שהובאה בפסקי הדין של בית הדין הארצי לעבודה, לגבי אוטם שריר הלב, באשר לאדם המהלך על פי תהום: דוגמא זו לקוחה מפסק דין אמריקאי, בטוגיית הפיצויים בתאונת עבודה, לנפגע באוטם שריר הלב.

.Donald Totman.V.Prorincal Hones, 382 P.2 575-6.
הדוגמא צוטטה בהלכת דן אבי יצחק ע"מ 330, (וכן בפסקי דין נוספים רבים).

"ניקה אדם בן חמישים שכל חייו הלך על פי תהום. הוא הלך סמוך לשוללים אך שמר על צעדיו. בא אדם הדוחף אותו דחיפה קלה, אך דחיפה שיש בה כדי להוציא משורי משקלו ולהפילו לתהום. יתכן, שהדחיפה לא היתה מטפיק חזקה, כדי לגרום לכך שאדם אחר יאבד את שורי משקלו!"

סיבתיות רפואית היתה מודדת את כוח הדחיפה, וקובעת שהסיבה העיקרית לנפילה היתה בכך שאותו אדם היה קרוב מדי לפי התהום!! לסיבתיות המשפטית מטפיק להראות, שלולא הדחיפה יכול היה אותו אדם, להמשיך ללכת לפחות צעד אחד נוסף!!"

ד. מסרת החוק (סעיף 39) לחוק הביטוח הלאומי

הן חוק הביטוח הלאומי בכלל כחוק טוציאללי, והן סעיף 39 באופן ספציפי שקובע חזקת סיבתיות, נועדו להקל על המבוטח בתביעתו, להכרה בתאונה כתאונת עבודה. ומאחר ואין בדיקות רפואיות מהוות תנאי לביטוח לאומי, אזי כל מי שלוקה בסיכון אישי סמוי, גלוי, או מי שלוקה בסיכון סטטיסטי (כגון עישון) זכאי לביטוח מפני אירוע בעבודה שתורם להחשת התקף הלב.